

Oponentský posudek
na disertační práci **Mgr. Soni Schovánkové**

„Mezinárodní pracovní migrace a pracující cizinci v Česku v době globální ekonomické krize 2008 - 2012“

Předkládaná disertační práce se věnuje zajímavému tématu, přičemž autorka dokázala na základě vybraných zdrojů kvalitně shrnout a analyzovat danou problematiku. Téma práce považuji za vhodně zvolené, zajímavé a v kontextu České republiky i poměrně inovativní.

Autorka se poměrně dobře vyrovnala s tím, že při práci na každém článku jsou využívány jiné výzkumné metody, ačkoliv komparace dat a orientace ve výstupech jsou poměrně komplikované. Nemělo to však zásadní vliv na celkovou interpretaci a závěry shrnující výsledky všech článků.

Za nedostatek by rovněž mohlo být považováno, že druhý článek se na rozdíl od zbylých věnuje pouze skupině cizinců třetích zemí a nikoli všem. Znamená to, že například u podnikání, zkoumaném v prvním článku, jsou popisovány informace o občanech EU-EHP. Bylo by pro porovnání a komplexnost tématu zajímavé mít tyto informace i o zaměstnávání, ale druhý článek se na vzorku občanů tří států věnuje pouze pracovníkům z tzv. třetích zemí.

Poměrně nepřehledná je struktura práce a vymezení cílů. Zatímco v Úvodu práce na straně 8 píše autorka o třech oblastech výzkumu disertační práce, v Závěru na str. 46-48 píše o těchto oblastech jako o cílech práce. Na straně 8 v kapitole 1.1. si přitom vymezuje pro práci jiné tři cíle.

V některých případech by bylo vhodnější zvolit při interpretaci dat odbornější a přesnější terminologii, než například „prostorové rozmístění v.k.p. cizinců ve Francii SE NEZDÁ být ovlivněno...“ a podobně „SE ZDÁ, že úroveň nezaměstnanosti hraje důležitou roli“ například na str. 18

První ze čtyř článků považuji za velmi dobrý z hlediska zpracování, provedených analýz i jejich interpretace a závěrů. Snad jedině na straně 457 by mohla být zmíněna i možná další interpretace, že cizinci na rozdíl od českých občanů využívali méně možností daňových optimalizací za účelem co nejnižšího zdanění zisku, případně cílené ztráty. Ověřit pravdivost takové hypotézy by bylo přes svou složitost velmi zajímavé.

Jako inovativní vnímám druhý článek ve smyslu návrhu na zpřesnění dat o skutečně pracujících cizincích ze třetích zemí. Jak již bylo uvedeno výše, bylo by pro komplexnost celé práce vhodné se zmínit alespoň krátce obecně o tom, zda se problémy se statistikami týkají rovněž občanů EU-EHP a zda existují podobná řešení.

Na straně 22 uvedené stanovisko autorů „očekáváme, že po zavedení Visapointu pouze omezené množství cizinců, jejichž primárním důvodem bylo být v ČR zaměstnán, žádalo o podnikatelská víza nebo víza za sloučením rodiny“ by bylo vhodné podpořit daty nebo jiným vysvětlením.

Za osobně nejzajímavější a velmi hodnotnou část práce osobně vnímám třetí článek zaměřený na definování kategorií zahraničních zaměstnanců podle výše kvalifikace a otevřenosti jednotlivých nástrojů pro tyto kategorie. Originální článek (po oficiálním publikování) je velmi dobrým příspěvkem k celkové diskusi o nastavení migrační politiky. Je pouze škoda, že v závěru českého shrnutí článku v kapitole 3.3. došlo omylem k překlepu, kdy v poslední větě na str. 43 došlo k otočení smyslu správně interpretovaného původního závěru na str. 13 třetího článku, že „... instruments applied to long term migration seem to more open to highly skilled foreigners when compared with instruments of temporary migration that do not expect migrants to settle down permanently. Toto zjištění považuje autorka oprávněně za překvapivé, protože migrační politika se zdá být opravdu obecně dlouhodobě nastavena opačně, kdy preferuje nejdříve krátkodobou migraci a až následně případně možnost trvalého usazení.

Současně by bylo vhodné doplnit informaci, že instrumenty krátkodobé migrace, které autorka charakterizuje, jsou celkově vydávány ve vyšších počtech než u instrumentů dlouhodobé migrace.

A bylo by zajímavé se pokusit zjistit, zda si jsou větší otevřenosti dlouhodobých nástrojů (podle indexu použitého v této práci) vědomi gestoři migrační politiky OAMP MVČR a zda dokonce nejde o záměrné nastavení, kdy má ČR zájem o dlouhodobou/trvalou migraci vysoce kvalifikovaných cizinců.

Déle jsem u Zelených karet nezaznamenal zmínku o tom, že existují tři kategorie, přičemž kategorie má C oproti kategoriím A a B omezení ohledně trvání a možnosti prodloužení.

Další zjištění článku, že za vysoce kvalifikované cizince lze považovat kategorie CZ-ISCO I. a II. není překvapivé. K uvedení do kontextu by bylo spíše zajímavé se v rámci práce zmínit o probíhající diskusi o tom, zda z hlediska vysokého uplatnění na trhu práce i vysokých mezd nemají být do kategorie VKP zařazeny i některé profese, nevyžadující formální vyšší vzdělání, ale speciální kvalifikaci a praxi (např. mechanici některých specifických zařízení, specifická řemesla atd.)

U čtvrtého článku oceňuji, že autorka již využila poznatky z předcházejícího výzkumu a použila přesnější upravená data, co se týče počtu skutečně pracujících cizinců.

Z hlediska aktuální diskuse o dopadech zahraniční migrace v době globální ekonomické krize, což je termín, který má celá práce názvu, je škoda, že ve čtvrtém článku ani v celém souhrnu není zmíněný vztah se zaměstnaností českých občanů. Velmi zajímavá data o migraci různě kvalifikovaných cizinců do míst s vysokou nebo naopak nízkou celkovou nezaměstnaností by mohla přispět k této zásadní diskusi, která má vliv na nastavení migrační politiky ČR.

Autorka čerpala při zpracování jak článků tak samotné práce z dostatečného počtu relevantních zdrojů, jak českých tak světových.

Rovněž z formálního hlediska je práce v pořádku, má dostatečný rozsah, splňuje stanovené cíle a doporučuji ji k obhajobě.

Práce Mgr. Soni Schovánkové splňuje zákonné požadavky kladené na doktorskou disertační práci. Doporučuji tuto práci k přijetí jako podklad pro udělení akademického titulu Doktorů (Ph.D.).

Mgr. Jan Schroth
IOM Praha

V Praze dne 10. 9. 2013